

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Ступінь вищої освіти	магістр	Форма навчання	Інституційна (очна денна дистанційна)	Навчальний рік/семестр	2023/2024 2
-----------------------------	----------------	-----------------------	--	-------------------------------	------------------------

Силабус

Назва навчальної дисципліни	Управління закладом освіти
Кафедра	Педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти
Освітня програма	Управління закладом освіти
Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова
Кількість кредитів	4 кредитів
Кількість годин (лекції/семінарські, лабораторні заняття/самостійна робота)	Лекції: 24 годин/8 Семінарські/практичні заняття: 12 годин Лабораторні заняття: --- Самостійна робота: 84 годин/112
Викладач відповідальний за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання викладача) Адреса електронної пошти викладача	Силадій Іван Михайлович – 13.00.04 доктор педагогічних наук, професор кафедри. ivan.siladiy@kmf.org.ua
Пререквізити навчальної дисципліни	Педагогіка, філософія, управління, психологія, професійні компетентності керівника в управлінні освітою.

**Анотація
дисципліни, мета,
завдання та
очікувані
програми
результати
навчальної
дисципліни,
загальні та фахові
компетентності,
основна тематика
дисциплін**

1. Метою викладання освітнього компонента **“Управління закладом освіти”** є отримання наукових знань накопиченої за історію людства «управлінської мудрості», інтеграція наукових засад у вигляді відповідної до вимог свого часу філософії управління й управлінської парадигми, орієнтація на потреби управлінської практики, безперервне нарощування науково-теоретичного і практичного потенціалу управління, а також вивчення теоретичних основ та методів побудови організаційних структур управління закладами освіти, планування освітнього процесу, формування структури колективу, мотивації педагогічної праці, контролю за результатами педагогічної діяльності, впровадження інновацій, професійної культури та її складових керівника закладу освіти, усвідомлення взаємодії керівника з підлеглими, партнерами, своїми керівниками, учнями, батьками й інше, спрямована на забезпечення їх функціонування та розвитку закладу освіти.

2. Основними завданнями вивчення дисципліни **“Управління закладом освіти”** є засвоєння основних знань з методології управління в галузі освіти; освітнього закладу як об’єкта управління; керівної системи закладу освіти; управління функціонуванням закладу освіти; планування діяльності закладу освіти; контроль процесів функціонування закладу освіти; типи інноваційної поведінки та підходи до управління розвитком закладу освіти; управління локальними нововведеннями; системне управління розвитком закладу освіти; основи прийняття управлінських рішень; матеріально-технічну та фінансово-господарську діяльність закладу освіти.

3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні володіти ПРН та компетентностями.

ПРН:1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15

Критично осмислювати, приймати та застосовувати необхідні рішення, відповідний інструментарій в умовах надзвичайних ситуацій.

Застосовувати системний підхід професійної діяльності управління освітою, формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію, демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, застосовувати знання освітньо-методичного забезпечення, ефективно приймати рішення в освітній, педагогічній та управлінській діяльності.

Проектувати ефективні системи управління освітніми процесами у закладах освіти, розробляти і застосовувати їх на практиці. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

Організовувати освітній процес на основі тьюторингу, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об’єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти, теорію прийняття управлінських рішень, процесу оцінки середовища, формулювання організаційних цілей, ухвалення рішень, мотиваційних процесів, критерії оцінки якості освітнього процесу, розробляти освітні курси в закладах освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

Планувати та організовувати діяльність освітньої організації / закладу освіти в стратегічному та функціональному розвитку, моніторингу освітнього процесу якості освіти, змісту освіти, нормативно-методичного забезпечення, застосування інформаційних технологій в управлінській діяльності, опанування освітньої тематики компонентів керівництва освітньою та фінансово-економічною діяльністю закладу освіти, контролю за виконанням запланованих завдань, формування кадрової політики освітнього закладу та контингенту осіб.

Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності, інформаційно-комунікаційні технології в управлінні освітньою організацією / закладом освіти, теоретичні засади освітніх технологій, технології проєктного навчання, інтерактивні технології в освіті, технології виховної діяльності та розвитку творчої особистості.

Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, уміння планувати і виконувати теоретичні й експериментальні дослідження у сфері освіти/педагогіки спрямоване на забезпечення результатів освіти, розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм, розуміти методологію науково-дослідницької роботи та її значимість.

Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук, використовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти, враховувати вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність, приймати

ефективні, відповідальні рішення з правових питань управління в сфері освіти/педагогіки за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації.

Здійснювати комплексний аналіз існуючого стану управлінської діяльності на основі зібраних даних та надання рекомендацій щодо механізмів підвищення економічності, ефективності і результативності роботи суб'єктів управлінської діяльності, проводити практичний аналіз фінансово-економічної діяльності, застосовувати різновиди методи контролю за перерозподілом ресурсів і різноманітних надходжень від стейкхолдерів та освітніх субвенцій, ефективно використовувати в управлінні.

Розуміти загальні положення та поняття корпоративної культури, управлінської етики та її складові, імідж освітньої організації та імідж його керівника, застосовувати комунікаційні навички управління з педагогічної етики, мовної політики, полікультурності і різноманітності регіону.

Вміти застосовувати сучасні тенденції, закономірності розвитку технологій, освітніх методик, сучасні наукові, методологічні та педагогічні засади управління освітою, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних питань демократичного управління закладами освіти.

Планувати і виконувати теоретичні й експериментальні дослідження у сфері освіти/педагогіки, висувати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки, дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Вміти застосовувати на практиці знання та функції управління, методи і засоби управління, навчання та виховання, впровадження новітніх технологій у закладах освіти та їх підрозділах, розробляти і впроваджувати інформаційне, методичне, матеріально-технічне та кадрове забезпечення освітньої організації / закладу освіти (підрозділу).

Передбачати самостійне розв'язання складної задачі, розуміння ситуацій у напрямках управління та організації теоретичного і практичного навчання з орієнтирами на гармонійне поєднання теоретичного навчання здобувачів і безпосередньої роботи на базах практичного навчання.

Компетентності якими повинен володіти здобувач:

Загальні компетентності 1,2,3,4,5,7,8,9,10

Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до адаптації та дій в новій ситуації, виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

Здатність до впевненого і критичного використання цифрових технологій і ресурсів, цифрового освітнього середовища у професійній діяльності, повсякденному житті, комунікації.

Здатність до забезпечення стратегічного управління розвитком закладу освіти.

Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Професійні компетентності 2,3,4,6,7,9,10,11,12,13,14

Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру, функціонування системи забезпечення якості освіти і педагогіки;

Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти, створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління закладом освіти.

Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації двома мовами з питань освітньої політики та інновацій в освіті.

Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та управлінській діяльності.

Критичне осмислення проблем у сфері освіти/ педагогіки й на межі галузей знань.

Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та управлінській діяльності.

Здатність використання і розвитку фінансово-матеріальних ресурсів освітньої організації/закладу освіти, застосовувати знання культури управління і спілкування у полікультурному середовищі.

Здатність формувати професійні якості та демонструвати їх в процесі демократичного управління людьми.

Здатність застосовувати методи педагогіки та управління, спілкування у полікультурному середовищі, здійснювати управлінську діяльність в ринкових умовах.

Здатність аналізувати й структурувати проблеми освітньої організації / закладу освіти, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.

Здатність професійного розуміння ситуацій у питаннях управління і організації освітнього середовища теоретичної та практичної діяльності.

Розділ 1. Педагогічна наука управління закладом освіти .

1. Методологія управління закладом освіти
2. Особливості управлінської діяльності, наукові підходи до управління закладом освіти.
3. Сучасні парадигми управління закладом освіти, предмет та методи науки управління закладом освіти.
4. Заклад освіти як педагогічна система й об'єкт управління.
5. Різноманіття видів закладів освіти, заклад освіти та його внутрішня побудова, основні підсистеми та процеси в закладі освіти.
6. Взаємодія закладу освіти із зовнішнім середовищем, режим та результати життєдіяльності закладу освіти.

Розділ 2. Системне управління закладами освіти.

1. Основні поняття системи управління закладом освіти
2. Закономірності, поняття, функції та принципи управління закладами освіти.
3. Ефективність процесу управління, керівні механізми системи управління.
4. Системне управління функціонуванням та розвитком закладу освіти
5. Призначення організаційної діяльності, організація функціонування закладом освіти, структура та типи управління закладом освіти і його структура.
6. Принципові особливості системного управління розвитком, цільова програма – основний засіб системного управління розвитком.
7. Особливості організації, керівництва та контролю в системному управлінні розвитком закладу освіти.

Теми семінарських завдань

1. Які питання розглядає методологія управління закладом освіти, її структура та призначення.
2. Від чого залежить предмет дослідження управління освітнім закладом?
3. У чому різниця між функціональним і синергетичним підходами до управління?
4. Які особливості управлінської діяльності та їх сутність?
5. Що таке парадигма?
6. Які парадигми управління ви знаєте?
7. Чим відрізняється парадигма від наукового підходу?
8. Деякі науковці доводять, що кібернетичний та синергетичний підходи до управління є альтернативними. Спростуйте чи підтвердіть їх думку.
9. Охарактеризуйте поняття «система».
10. До яких систем належать заклади освіти і чому?
11. Які чинники впливають на заклад освіти?
12. Чим визначається характер життєдіяльності закладу освіти ?
13. Що таке місія закладу освіти та як вона визначається?
14. Охарактеризуйте роль моделі випускника в діяльності закладу освіти
15. Заклад освіти – це динамічна система, тому її можна розглядати як інтегральний процес життєдіяльності. Доведіть чи спростуйте це твердження.
16. Інтегральний процес життєдіяльності закладу освіти складається з чотирьох великих складових. Назвіть та охарактеризуйте їх.
17. Що таке режим життєдіяльності закладу освіти ?
18. Які результати життєдіяльності закладу освіти ?
19. Які існують види навчальних закладів? Назвіть їх.
20. Охарактеризуйте особливості різних видів навчальних закладів як об'єктів управління.
21. Охарактеризуйте основні закони соціального управління та поясніть причини їх застосування в управлінні освітнім закладом.
22. Чим відрізняється система управління освітнім закладом від системи управління іншими соціальним об'єктами?
23. Надайте визначення поняття «відкрита соціальна система».
24. Назвіть основні принципи управління освітнім закладом та схарактеризуйте їх.
25. Назвіть основні функції управління освітнім закладом та схарактеризуйте їх.

Самостійні роботи

1. Від чого залежить склад функцій управління?
2. Охарактеризуйте поняття «процес управління освітнім закладом».
3. Що створює сукупність чотирьох видів управлінських дій: планування, організації, керівництва і контролю?
4. Чим відрізняються між собою централізовані та децентралізовані структури управління освітнім закладом?
5. Охарактеризуйте організаційну структура управління освітнім закладом.
6. Поясніть сутність поняття «організаційна діяльність закладу освіти» та визначте її основні компоненти.
7. Надайте визначення поняття «підрозділи закладу освіти» та сутність їх функціонування.
8. Охарактеризуйте сутність процесу інтеграції у закладі освіти.
9. Що таке діапазон контролю?
10. Охарактеризуйте процес диференціації освітньої системи закладу освіти та його сутність.
11. Охарактеризуйте сутність процесу делегування повноважень.
12. Проаналізуйте чинні структури закладу освіти.
13. Визначте збіжності та відмінності організаційних структур.
14. Які існують форми управлінської діяльності в закладі освіти?
15. На підставі яких документів здійснює діяльність педагогічна рада закладу освіти? Які її основні завдання?
16. Хто є головою педагогічної ради закладу освіти та хто входить до її складу?
17. Які питання знаходяться в компетенції педагогічної ради? Чи є її рішення обов'язковими для виконання?
18. Яке призначення нарад при керівникові закладу освіти? Вимоги до їх проведення.
19. На підставі яких документів здійснює діяльність Педклубна рада закладу освіти? Які її основні завдання?
20. Що означає поняття «системне управління»?
21. Які принципові особливості системного управління розвитком закладу освіти ?
22. Використанням яких спеціальних засобів забезпечується реалізація системного підходу до управління розвитком закладу освіти ?
23. Призначення цільової програми та її сутність.
24. Які 7 якостей повинна мати цільова програма?
25. Наведіть логічну структуру етапів розробки цільової програми.
26. Які особливості організації, керівництва і контролю в системному управлінні розвитком закладу освіти ?
27. Яким чином здійснюється розробка концептуального проекту?

Критерії контролю та оцінювання результатів навчання

Освітні досягнення магістрантів із освітнього компоненту «Управління закладом освіти» оцінюються за кредитно-накопичувальною системою, в основу якої покладено принцип звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня компетентності, знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100. Заключний контроль - Іспит.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

До заліку (іспиту) допускаються студенти, які відвідували лекційні та семінарські заняття, опрацювали рекомендований мінімум навчальних завдань, прозвітували про самостійну роботу, виконали запропоновані реферативні роботи, і накопили 60 балів на протязі одного семестру. Контроль проводиться, як правило, шляхом письмового виконання індивідуальних завдань із подальшою перевіркою їх викладачем та оголошення оцінки.

У процесі оцінювання навчальних досягнень магістрантів з курсу «УЗО» застосовуються такі методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, дискурс;
- методи письмового контролю: письмове тестування, контрольна робота, реферат, презентація;
- методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.

Інша інформація про дисципліну (технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)

Політика щодо академічної доброчесності.

Види письмових робіт перевіряються на наявність плагіату і є такими, що виконані при наявності не менше 75% оригінальності авторського тексту. Списування під час виконання письмових робіт заборонено. Користуватися мобільними пристроями під час проведення різних видів контролю успішності, дозволяється лише з дозволу викладача.

Положення про академічну доброчесність в ЗУІ.

Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти в ЗУІ.

Методичне забезпечення

- підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, наукові періодичні видання;
- плани-конспекти лекцій, семінарських та практичних занять;
- індивідуальні семестрові завдання та методичні рекомендації для самостійної роботи слухачів;
- мультимедійні презентації до навчальних занять;
- навчальні відеофрагменти, електронні конспекти лекцій, практичних, виховних заходів у закладах освіти.

Рекомендована і допоміжна

Основна.

**література
навчальної
дисципліни та інші
інформаційні
ресурси**

1. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С. Г. Немченко, В. В. Крижко, О. С. Боднар, В. В. Радул, О. М. Старокожко, Ю. І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
2. Управління закладом освіти: Підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, І.Ф. Шумілова, О.М. Старокожко, О.Б. Голік. 2-е вид.перероб.і допов. Бердянськ: БДПУ, 2020. 603с.
3. Монографія. С36 Глобалізація системи освіти: механізми демократичної модернізації / І.М. Силадій. – Ужгород: РІК-У, листопад 2020 - 376 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 13.08.2020 № 8073-Х // Верховна Рада Української РСР (ВВР) / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 21.07.2020).
5. Професійний стандарт керівника (директора) ЗЗСО МОН України від 17.09.2021 року. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>
6. Підготовка фахівців менеджерів до роботи в сфері освіти. Монографія / к. п. н. І.М. Силадій – К. : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2013. – 208с.
7. Ідея провідництва в освіті. // І.Богданов, В.Крижко,С.Немченко С.Лисаков. Вища освіта України, 1,2018. С.11-20.
8. Кайдалова Л. Г. К 15 Психологія спілкування : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Х. : НФаУ, 2018. — 140 с.
9. Крижко В.В. Генеза провідництва в освіті [Колективна монографія] / І.Богданов, С.Лисаков, С.Клепко, В.Крижко За заг. Ред. Проф. І.Богданова.- К.: Освіта України, 2020 478с.
10. Крижко В.В. Провідництво в освіті. Від ідеї до вічності [Колективна монографія] / І.Богданов, В.Крижко,С.Лисаков,С.Клепко За заг. ред.проф. І. Богданова. Передмова акад. НАПН України В. Андрущенко. – К. : Освіта України, 2017 — 368 с. 73.
11. Крижко В.В. Управління освітою: рефлексивний підхід. Кол.монографія / В.В. Крижко, С. Немченко, О. Голік, І. Шумілова. – Бердянськ: Вид. Ткачук О. В., 2016. – 608 с.
12. Лебідь О. В. Сутність і специфіка стратегічного управління загальноосвітнім навчальним закладом / О. В. Лебідь // Молодь і ринок. – 2017. – №9 (152). – С. 135–140.
13. Лебідь О. В. Сутність процесуально-технологічного компоненту системи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури / О. В. Лебідь // Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 42. – С. 65–69. 289.
14. Лебідь О.В. Формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури: теоретико-методичний аспект: монографія /О.В.Лебідь. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2017. 416 с.
15. Немченко С.Г. Управління освітою: рефлексивний підхід : Колективна монографія / С. Немченко, О. Голік, О. Старокожко, М. Елькін, І. Шумілова, К. Тільчарова, П. Кошелєв, В. Крижко / За заг. ред. проф. В. В. Крижко. – Бердянськ, Видавець Ткачук О. В., 2016. – 467с.
16. Немченко С.Г. Рефлексивна культура : монографія / С.Г. Немченко, О.Б. Голік – Riga LAP Lamberg Academic Publishing, 2018 – 200 с.
17. Немченко С.Г. Теоретичні і методичні засади підготовки керівника загальноосвітнього навчального закладу до рефлексивного управління у педагогічних університетах: монографія / С.Г.Немченко – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2017, – 408
18. Провідництво як сучасний фрейм управління змінами в освіті / В.Крижко.. 2018. С.56-62.
19. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів / З. В. Рябова, А. Б. Єрмоленко, Т. А. Махія та ін.;

за заг. ред. академіка В. В. Олійника, маг. Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія.— К., 2017.— 118 с.

Рекомендована.

1. Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача \ редкол.: В.П.Андрущенко, Г.О.Нестеренко, Є.О.Ємельяненко та ін.. – К.:Аграр Медіа Груп, 2015. – 384 с.
2. Рябова З. В.Маркетингове управління навчальним закладом як соціально-педагогічна технологія/ З. В. Рябова //Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний менеджмент у закладах освіти» (21 березня 2017 р.) : в 2 ч. Ч. 2 / Житомир. держ .ун-т ім. І. Франка. Нац акад. пед. наук України, Полтава держ. Ун-т ім. В. Г. Короленк ; [відп. за вип. : Б. М. Ренькас, Т. Є. Рожнова]. – Житомир : Вид-во ФО-П. Левковець, 2017. – 149-154.
3. Рябова З. В. Маркетинг і логістика освітніх послуг / З. В. Рябова // Адаптивне управління: теорія і практика: Електронне наукове фахове видання, серія «Педагогіка». – Випуск 4 (6), 2017.
4. Старокожко О. М. Дескриптивний континуум структури аксіологічної парадигми управління освітою / О.М. Старокожко // Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип.24 (1-2018). Ч.1.Кам'янець-Подільський, 2018, 360 с., С.265-271.
5. Старокожко О.М. Траєкторія провідницької парадигми в освітньому просторі України / О.М.Старокожко // Наукові зписки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : зб.наук.пр. – Вип.1. - Бердянськ : БДПУ, 2019. – 406с., С.100-109

Електронні джерела інформації.

1. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>
2. <http://www.mon.gov.ua/>
3. <http://www.khpg.org/index.php?id=1039163718>
4. www.edu.meks-info.ru/tezis2/076.doc
5. <http://srk.kiev.ua/pro-nas>
6. <http://kno.rada.gov.ua>